

dövastidning^{2:2026}

TIDSKRIFT GRUNDAD 1891 · SVERIGES DÖVAS RIKSFÖRBUND

Succésystarna
Amina och Jamila

VAL 2026

*De första döva på
Mount Everest*

Den 14 maj 1981 slogs svenskt teckenspråk fast som undervisningsspråk för döva. I år är det 45 år sedan. Beslutet kom ur en utredning som visade allt tydligare att döva barn inte kunde få en utbildning på lika villkor om de inte behärskar ett språk fullt ut. Den visade att anpassningar i undervisningen

till en hörselnorm innebar exkludering och begränsningar. Därför väcker 1981 års beslut fortfarande stolthet och gav döva barn en annan framtid än tidigare generationer. Det la grunden till en tvåspråkig utbildning som blev världsberömd. Respekten för dövas språk växte. Beslutet visade att språk är avgörande för hur barn kan ta till sig undervisning och förstå sig själva, och att döva barn behöver få utvecklas i ett språk som fungerar i olika sammanhang.

Samtidigt väcker 45-årsjubileet en obekvämlig fråga: hur ser det ut idag? Trots beslutet om undervisningsspråk är tillgången till teckenspråk i utbildningen inte självklar. Döva barn möter olika villkor beroende på var de bor och vilka val som görs. När det svenska teckenspråket inte ges den självklara plats det har i undervisningen i enlighet med intentionen från 1981 påverkar det barnets rätt att utveckla dövidentitet och få en ingång till vår fantastiska dövvärld. Språk och grupptillhörighet kan inte vänta! När tillgången till teckenspråk brister tidigt i skolgången får det konsekvenser som följer med genom hela utbildningen och vidare i livet. Då blir det tydligt att ett erkännande i sig inte räcker. Ett språk kan vara erkänt, men ändå inte fullt ut närvarande i utbildningssystemet idag.

Teckenspråk är inte en anpassning, utan en förutsättning för att döva barn ska möta teckenspråk i alla delar av undervisningen, och i vardagen. 45 år efter beslutet finns det skäl att stanna upp. Inte bara för att minnas vad som gjordes då, utan för att se vad som krävs nu. 1981 planterades ett frö som växte till ett vackert träd. Många av oss har fått skörda dess frukter, en trygg språklig grund och en stark start i livet. Men 45 år senare märks det att trädet inte längre vårdas som det borde. Frukterna blir färre och utom räckhåll. Det räcker inte att en gång plantera. Det krävs omsorg för att trädet ska fortsätta växa. Frågan är om staten har gjort det.

*Hedvig Ledung
Förbundsordförande SDR*

Innehåll

I korthet	4
Dansk tolkutbildning startar	5
Val 2026	6
Kandidater i valet 2026	8
Amina och Jamila	10
Regissör Nisti Stêrk	14
Döva bergsklättrare	16
Min ö: Gotland	18
Josefin Bark på instagram	21
Maija Koivisto	22
Daniella Josberg	24
Ungdomsspelen	24
Lästeckenprojektet	26
Förbundsnytt	28
Seniornytt	31
Ungdomsnytt	32
Krönika: Tobias Palmqvist	34
Korsord och sudoku	35

NR 2:2026

SDR/DÖVAS TIDNING

Rissneleden 138, 7 tr.
174 57 Sundbyberg

SDR Förbundsordförande:

Hedvig Ledung
hedvig.ledung@sdr.org
0735035540 (sms)

Kommunikatör:

Andy Runnqvist Pop
andy.r.pop@sdr.org

Bli medlem: medlem.sdr.org
medlem@sdr.org

Stöd oss: insamling.sdr.org
givarservice@sdr.org

Webbshop: webbshop.sdr.org
webbshop@sdr.org

Västanviks folkhögskola
info@vastanviksfhs.se
vastanviksfhs.se

Redaktör:

Olivia Renner Balkstam (tjänstledig)
olivia.r.balkstam@dovastidning.se

Ställföreträdande ansvarig utgivare:
Erdem Akan

Vik. reporter: Elin Westerlund
elin.westerlund@dovastidning.se

Form: Formligen.se

Omslag: Elin Westerlund

PRENUMERATION

4 nummer per år 325 kr
mejla: medlem@sdr.org

Utebliven tidning:
medlem@sdr.org

ANNONSER
annons@smoothpirates.com

Upplaga: 2400 ex

Tryck: Risbergs, april 2026
ISSN 1402-1978

Dövas Tidning är en Svanen-
märkt tryckprodukt

Utgivningsplan 2026:

Nr 3: 24 september
Nr 4: 3 december

dovastidning.se

Vi gör det möjligt!

SAMTAL UTAN GRÄNSER

Kommunicera fritt och tryggt med TERA

Alltid delaktig i samtalet

- ✓ **Allt i en app:** Autotextning, talsyntes, video och ljud.
- ✓ **Realtid:** Se vad som sägs direkt och låt TERA läsa upp ditt svar.
- ✓ **Fri telefoni:** Ring och ta emot samtal från alla nummer – motparten behöver ingen app.
- ✓ **Gruppsamtal:** Avancerad röstigenkänning i TERA-Local gör möten enklare.

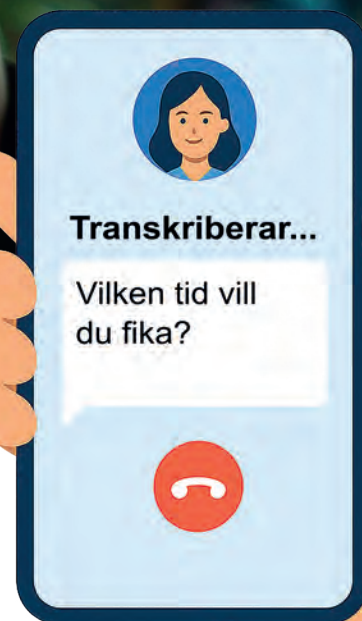
SÅ FÅR DU TERA

Privat: via Hörcentralen, Habiliteringen eller Alternativ telefoni.

Arbetslivet: via Arbetsförmedlingen eller Försäkringskassan.

**Nyfiken på TERA?
Skanna QR-koden!**

45

**Antal år som Svenska tecken-
språkets dag firats. Den 14 maj
1981 nämnde riksdagen för första
gången det svenska teckenspråket
i en budgetproposition. Detta sågs
som ett erkännande av språket,
och sedan dess har dagen firats.
I samband med firandet meddelar
Institutet för språk och folkminnen
(Isof) årets tecken, som bäst
reflekterar året som gått.**

■ DÖVAS TIDNING 135 ÅR

Den 6 juni är det 135 år sedan Dövas Tidning såg dagens ljus, då under namnet Tidning för Döfstumma. Redaktör var typografen Fredrik Schreiber (på bilden) och förläggare var skräddaren Ola Zommarin. Båda var döva och bosatta i Lund. Genom åren har tidningen bytt namn och år 2003 fick tidningen sitt nuvarande namn, Dövas Tidning.

Foto: Jönköping University

■ ÄLDREOMSORG PÅ TECKENSPRÅK HÖJER LIVSKVALITETEN

Ett mobilt omsorgsteam bestående av döva undersköterskor har lett till en ökad livskvalitet för äldre döva. Det visar en ny studie från Jönköping University.

Omsorgsteamet har utvecklats av en regional dövförening och besökte äldre döva personer i hemmet eller på boende och erbjöd stöd på teckenspråk. Studien visar att möjligheten att kommunicera på teckenspråk är den faktor som har störst inverkan. Genom teamet kunde de äldre för första gången t.ex. föra djupare samtal, förstå skriftlig information och göra aktiva val. Många äldre kände sig mindre ensamma och upplevde också en ökad trygghet.

”Vi kan inte överdriva betydelsen av att äldre döva får tillgång till professionellt stöd på sitt första språk. Det handlar inte bara om information, utan om att få tillbaka sin röst”, säger Sofi Fristedt, docent vid Jönköping University, i ett pressmeddelande.

Foto: Disney

■ DISNEYSÅNGER PÅ ASL

I april lanserade Disney sin satsning Songs in Sign Language, där kända filmlåtar tolkats till amerikanskt teckenspråk. I satsningen ingår: The Next Right Thing från Frozen 2, We Don't Talk About Bruno från Encanto och Beyond från Moana 2.

Hyrum Osmond, animatör och regissör på Disney, säger i ett pressmeddelande att tanken med satsningen är att bryta barriärer och att skapa kontakt med den döva publiken. Han har även en döv pappa, men fick aldrig lära sig teckenspråk.

Disneys satsning sker i samarbete med Deaf West Theatre i Los Angeles.

■ TOLKNING VID MYNDIGHETSKONTAKT

Regeringen har tagit fram ett förslag om att införa tolkavgift vid myndighetskontakter och om ett förbud att använda barn som tolkar. Förslaget innebär att personer som varit folkbokförda i Sverige i minst sex år ska betala en avgift upp till 400 kronor per ärende när tolkning för talade språk behövs. Teckenspråk-, dövblind- och skrivtolkning undantas från avgiften. Förslaget om tolkavgift föreslås träda i kraft den 1 januari 2028.

■ SAMORDNING SKA STÄRKA TOLKTJÄNSTEN

Myndigheten för delaktighet (MFD) har tidigare fått ett uppdrag om att inrätta en nationell samordning av tolktjänsten. För att den funktionen ska kunna etableras har regeringen genom ett beslut ändrat på myndighetens instruktioner. I instruktionen stärks också kopplingen till FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning.

Tolkutbildning för döva startar i Danmark

Behovet av döva teckenspråkstolkar ökar stadigt i Danmark. I januari startade en ettårig tolkutbildning på deltid för döva.

Bo Hårdell, tolklärare och koordinator, ser ett växande behov av döva teckenspråkstolkar i Danmark.

– Många jobbar med tv-tolkning hos till exempel Døvefilm. Fler dövblinda och invandrare behöver också tolk, säger Bo.

Han gläds även över det ökade intresset för döva teckenspråkstolkar i Danmark.

– Vi ser inte samma intresse i de nordiska länderna, säger Bo.

Den första tolkutbildningen för döva hölls av Danske Døves Landsforbund (DDL) under åren 2012–2015. 12 personer gick utbildningen men med åren har en del av dem lämnat tolkyrket.

Den nuvarande ettåriga utbildningen involverar flera aktörer: tolkföretaget Mallard, Danske Døves Landsforbund, den nationella tolkmyndigheten i Danmark samt Köpenhamns yrkeshögskola som utbildar teckenspråkstolkar. Utbildningen startade i januari och kommer att avslutas i december. Utbildningen hålls både i Köpenhamn och Fredericia.

Enligt Bo hade utbildningen 25 sökande, och 13 antogs. Han skulle gärna ta emot fler tolkstuderter, men lyfter också frågan om resurser och utbildningens kvalitet.

– Vi kan inte ta emot alla som vill bli döv teckenspråkstolk, säger Bo.

Att tolkutbildningen är avgiftsbelagd med 45 000 danska kronor (ungefär 65 000 svenska kronor) ser Bo inte som ett hinder.

– Ja, man kan tycka att det är dyrt. Men man ska tänka att det är en utbildning som ger arbete direkt efter examen, säger Bo.

Efter avslutad utbildning ska behovet följas upp, ifall det behövs en tredje omgång. Bo tror att en tredje omgång behövs inom fem år, men lyfter också upp vikten av balans.

– Danmark är inte så stort. Vi vill inte att det ska bli för många döva teckenspråkstolkar som sedan går utan jobb, säger Bo.

Han nämner Sverige som exempel, där flera inte arbetar på heltid som döv teckenspråkstolk. Lägesbilden delas också av Åsa Bylehn, ordförande för Sveriges teckenspråkstolkars förening (STTF). I ett mejl till Dövas Tidning skriver hon att det inte finns en enda heltidsarbetande döv teckenspråkstolk i Sverige.

Text: Elin Westerlund Foto: Privat

Malmö
eller på
DISTANS

BEHÖVER DU HJÄLP MED

- att söka jobb?
- att välja utbildning?
- att starta eget företag?

YRKESINTRODUKTION FÖR TECKENSPRÅKIGA KAN HJÄLPA DIG!

Är du intresserad kontakta din AF dövkonsulent!

www.anpassa.se

VAL2026

Så här svarar partierna:

1. Skollagen bör ändras för att det ska bli lättare för döva och hörselskadade barn att börja i specialskolan.
2. Döva och hörselskadade barn bör ha rätt till teckenspråkig förskola oberoende av bostadsort.
3. Krav på minst fyra sökande för att starta gymnasieprogram vid Riksgymnasiet bör slopas.
4. Äldre döva bör ha rätt till teckenspråkig äldreomsorg oberoende av bostadsort.
5. Staten bör ta över ansvaret för tolktjänsten från regionerna.
6. Det offentliga bör stå för alla tolkkostnader i arbetslivet.
7. Nya tekniska lösningar bör inte ersätta mänskliga teckenspråkstolkare.
8. Vården bör erbjuda teckenspråkstolk även kvällar och helger.
9. Statliga presskonferenser vid kris bör tolkas till teckenspråk.
10. Public service-bolagen bör öka innehåll på svenskt teckenspråk.
11. Sverige bör införa en sanningskommission för döva och teckenspråkiga.
12. Det svenska teckenspråkets ställning bör stärkas.

= Håller med

= Håller inte med

= Varken eller

6 kandidater:

1. Varför ställer du upp i valet? 2. Vilka frågor vill du driva?

Alexandra Royal (C)

Kommunfullmäktige
Valkrets: Örebro län
Plats på valsedel: 2

1. Jag vill fortsätta och vara med och påverka utvecklingen i vårt samhälle på riktigt. För mig handlar politik om att ta ansvar och skapa bättre förutsättningar för både dagens och morgondagens invånare.
2. Jag brinner för många frågor, men särskilt för kultur och fritid samt för att döva ska få bättre möjligheter att komma in på arbetsmarknaden och få service på lika villkor – så ser det tyvärr inte alltid ut idag.

Lasse Lorentzon (V)

Kommunfullmäktige, region och riksdag
Valkrets: Örebro län
Plats på valsedel:

- 13 på kommunlistan,
14 på regionlistan och
13 på riksdagslistan
1. Jag vill driva mina hjärtefrågor som bland annat handlar om att förbättra livssituationerna för samtliga funktionsnedsatta.
 2. Funktionsnedsatta är en stor men utsatt grupp som de styrande har struntat i. Deras situation har försämrats på sistone. Det finns även andra viktiga frågor och vårt parti har folk som är insatta där.

Elin Terenius (V)

Kommunfullmäktige
Valkrets: Örebro län
Plats på valsedel: 3

1. Jag brinner för jämlikhet och vill ha ett samhälle som är tryggt och bra för alla människor, inte bara de rikaste. En demokrati blir starkare när människor med olika erfarenheter och bakgrunder finns representerade i politiken.
2. Jag sitter idag i Förskolenämnden i Örebro kommun och vill fortsätta arbeta för en bättre förskola och skola. Barn behöver tid, trygghet och närvarande vuxna. En annan viktig fråga för mig är jämlikhet. Alla människor ska ha samma rätt till ett tryggt och bra liv, oavsett bakgrund eller livssituation.

Catherine Frost (C)

Kommunfullmäktige, region och riksdag
Valkrets: Västra Götaland
Plats på valsedel: 13 på kommunlistan i Ale, 9 på regionlistan i Västragötalandsregionen och 27 på riksdagslistan.

1. Jag vill bidra till ett samhälle där alla människor har samma möjlighet till vård, stöd och delaktighet oavsett hörsel, funktionsförmåga eller bakgrund. För mig är det viktigt att vården fungerar för alla och att människor kan leva, arbeta och ta del av samhället på lika villkor.
2. Jag vill arbeta för att den psykiatriska mottagningen för teckenspråkiga återinrättas. Därtill vill jag också arbeta för ökad kunskap om dövas livsvillkor och för ett samhälle där tillgänglighet och respekt för olika sätt att kommunicera är en självklarhet.

Lea Strandberg (MP)

Valkrets: Örebro län
Plats på valsedel: 1 på kommunlistan, på regionlistan 8, 18, 19, 22

1. Jag vill bidra till att lyfta Miljöpartiets centrala frågor: klimat, miljö och jämlikhet. Inom dessa områden ryms även mina hjärtefrågor.
2. Mina hjärtefrågor är framförallt sociala frågor, barnperspektiv samt minoritetsgruppers rättigheter och möjlighet att få lika rätt. Jag vill arbeta för att öka kunskap om vad audism innebär samt för att audism motverkas.

PiaKerstin Silverdal (KD)

Kommunfullmäktige och region
Valkrets: Gävleborg
Plats på valsedel: 20 på kommunlistan i Gävle, 42 på regionlistan

1. Jag brinner för att förbättra dövas livskvalitet i samhället. För mig handlar det inte bara om politik – det handlar om människors vardag, trygghet och rätt att bli förstådda.
2. Jag vill se ett samhälle där vi tar teckenspråk på allvar, ökar kunskapen hos myndigheter och personal och skapar verklig tillgänglighet. För mig handlar det om respekt och människovärde. Alla ska ha rätt att känna sig trygga, delaktiga och förstådda.

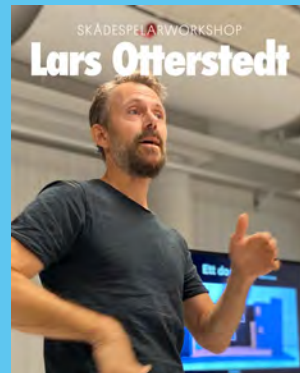
**Känner du till fler kandidater i valet?
Tipsa oss, så uppdaterar vi på webben.**

KULTUR ÅT ALLA

VI DÖVAS DAG

18–20
september 2026

Stockholm
Hallunda

Expo, konstutställning, teater, föreläsningar, fler workshops, historisk utställning, guidade turer på Riksteatern, barn & ungdomszon, söndagshäng, mingel, shows, fest och mycket mer!!

Stockholms Dövas Förening arrangerar Dövas Dag 2026 tillsammans med **Riksteatern Crea** samt i samarbete med **Stockholms Dövas Ungdomsråd** och **Stockholms Dövas Pensionärsförening**

För mer information och biljetter:
www.dovasdag.se

Med reservation för ändringar

FAKTA

Amina Ouahid

Ålder: 34 år

Bor: Stockholm

Gör: Redaktör på UR Teckenspråk

Jamila Ouahid

Ålder: 34 år

Bor: Stockholm

Gör: Frilansande skådespelare

Foto: Elin Westerlund

Amina & Jamila

vill se förändring i svensk tv och film

Dokumentär-aktuella Amina och Jamila Ouahid vill se teckenspråk i rutan och döva skådespelare i huvudroller. I dokumentären berättar de om sina erfarenheter och om varför en förändring behövs.

– **Det är svårt att tro** att det händer på riktigt! Ärligt talat är jag både nervös och glad! säger Jamila Ouahid och ler stort.

Den 14 maj, på Svenska teckenspråkets dag, släpps dokumentärfilmen om Amina och Jamila Ouahid. Filmen är regisserad av Nisti Stêrk (läs intervjun med henne på sid. 14–15).

Genom dokumentären vill tvillingarna visa hur branschen fungerar, vilka hinder som finns och varför döva måste få större utrymme inom film och tv.

– Vi vill att döva som ser filmen ska kunna känna inspiration, mod och styrka, säger Amina.

– Vi vill se teckenspråk i rutan och döva skådespelare i stora roller, inte bara i små roller! säger Jamila.

De ser att det finns flera döva skådespelare, förutom dem själva, som borde få chansen.

Varför är det viktigt med döva skådespelare i filmer och tv?
För Jamila är svaret tydligt:

– Det handlar om representation, inspiration och förebilder. Att ta plats. Det har betydelse för både vuxna och barn att se sitt språk i film och tv.

Amina fyller i att det också skapar en större förståelse hos allmänheten.

– Det sprider kunskap om döva och teckenspråk.

Tvillingarna har flera gånger tackat nej till att medverka i dokumentärer eftersom det inte har känts rätt och för att de värnar om sitt privatliv.

– Men det var något speciellt med Nisti som gjorde att vi sa: ”Vi ska tänka på det”, minns Jamila med ett leende.

De såg att Nisti hade ett gott syfte med dokumentären eftersom hon ville visa hur tv- och filmvärlden fungerar i Sverige.

– Filmen om oss kommer förhoppningsvis vara en ögonöppnare för de som jobbar med casting och manusutveckling, säger Amina.

– Jag tror att flera hörande kommer att undra varför tv- och filmvärlden ser ut som den gör när de ser dokumentären, säger Jamila.

Förutom att visa hur tv- och filmvärlden fungerar får tittaren även en skymt av deras uppväxt och vägen in i skådespeleriet.

Amina upplever att vissa delar av filmen är mer sårbara än andra.

– Det känns lite som att jag öppnar upp mig som person, säger hon försiktigt.

Även deras familj finns med på ett hörn, och enligt Jamila bidrar det till att de får respekt.

– Vår familj är en stor del av vilka vi är idag, säger Amina.

Jamila är beredd på att det kommer kännas lite konstigt att familjen figurerar i dokumentären, men är övertygad om att det sedan kommer bli bra.

– Vi är ganska privata av oss som personer. Fast den här gången öppnar vi den ”lilla familjedörren” på glänt, berättar Jamila och visar med händerna hur minimal dörren är.

Dokumentären tar också upp Guldbaggegalan, där Amina och Jamila blev de första döva prisutdelarna någonsin.

– Att vi står på scen leder i sig självt till en förändring då vi är de första döva som gör det, säger Jamila.

Galan minns de med värme.

– Det var fullt i salen och det kändes som att vi fick kontakt med publiken, minns Jamila.

– Det kändes som att de älskade oss! Och vi älskade dom! säger Amina.

Amina berättar att hon i vanliga fall inte är nervös när hon står på scen, men den kvällen var ett undantag.

– Den gången representerade jag ju dövsamhället. Tidigare har jag representerat mig själv, berättar Amina.

På scen höll de ett tal om att inkludera döva skådespelare inom svensk film och tv ”så att ingen ska behöva åka till Hollywood”. På minglet efteråt kom flera personer fram till dem och tackade för talet.

– Vårt tal träffade flera personers hjärtan. Det var många som sa att det var tufft och snyggt och kvällens bästa tal! minns Amina.

Hon inflikar att de även blivit omnämnda som ”Åtta kvinnor att se upp till på Guldbaggegalan” i damtidningen Amelia.

Att medverka i dokumentären har ändå tidvis varit utmanande. Tvillingarna berättar om kulturkrockar och avsaknad av dövkompetens som en utmaning eftersom majoriteten av filmteamet var hörande.

Foto: Annika Berglund, Svenska Filminstitutet

Amina och Jamila var de första döva någonsin att dela ut pris på Guldbaggegalan.

Foto: Iga Mikler, SVT

I framtiden hoppas tvillingarna att "ingen döv skådespelare ska behöva åka till Hollywood".

Amina och Jamila fick träffa skådespelaren Marlee Matlin i USA.

Foto: Iga Mikler, SVT

– Det skapade minoritetsstress för oss båda, säger Amina.

Teckenspråkstolkningen var en annan utmaning då resurserna också var begränsade.

– Det kunde bli lite svårt om det inte fanns tolk när vi behövde det. Men vi påminde oss själva att vi gör det här för dövsamhällets skull. Så vi fick bita ihop och stå ut, säger Jamila och låtsas bita på sitt pekfinger.

Jamila trodde också att inspelningen av dokumentären skulle gå i ett svep och inte ta tre år. Hon konstaterar att olika livshändelser har haft en påverkan, och därför har en del saker fått vänta lite.

Tvillingarna anser att det nu är rätt tid för döva skådespelare och manusskribenter att ta större plats inom svensk film och tv. Enligt dem banar dokumentären väg för nya förmågor.

– Det var annorlunda förr, konstaterar Amina.

Jamila berättar att hon har stött på döva som skrivit manus för tv och film, och uppmuntrat dem att skicka in manuskripten.

– Men de har tvekat, vilket jag tycker är synd. Jag hoppas att de en dag vågar skicka in och genom det ta större plats inom branschen, säger Jamila.

Samtidigt betonar de vikten av att hitta en bra agent.

– En agent har ett stort kontaktnätverk, vet vem som söker skådespelare till olika roller och kan öppna nya dörrar, säger Amina.

Jamila nämner att de har haft kontakt med flera olika agenter, men att det inte alltid varit så enkelt.

– Det är tufft men man måste hålla ut, säger Jamila.

I framtiden drömmer Jamila om att kunna sätta sig i soffan med en kopp kaffe och se döva skådespelare i huvudroller.

Hon har på senare tid sett hur döva skådespelare bland annat i Spanien, Frankrike och USA får roller och anser att Sverige fortfarande är på efterkälken. Hon drömmer naturligtvis också om att få skådespela.

– Det vore häftigt med en roll som typ Gollum i Sagan om ringen. Nuförtiden kan man ju använda sig av avatarer, funderar Jamila.

– Disney-roller skulle passa dig, och du skulle också se gullig ut. Humoriga roller skulle passa dig perfekt, säger Amina med ett leende mot Jamila.

Amina i sin tur drömmer, liksom Jamila, om att få skådespela men också regissera film och teater.

– Min dröm är att bli inkluderad i filmvärlden, säger Amina.

Vilka tips har ni till unga döva som drömmer om en framtid inom tv och film?

Jamila uppmuntrar till att söka roller och gå på castingar, även om rollen inte skulle vara skriven för en döv person eftersom man kan till exempel vara i den ålder som efterfrågas. Hon tillägger att döva inte heller ska begränsa sig själva och att man inte heller kan veta vad castingteamet tänker.

Amina i sin tur anser att man inte ska låta sig hindras av samhällsnormer eller krav på skådespelarutbildning:

– Vill du något, gör det! Det är bara att köra på!

Jamila instämmer och tillägger att man får även prata med dem om man behöver tips eller rådgivning. Hon gör en liknelse om dövcommunityn som en familj, där man stöttar varandra, och avslutar med orden:

– Tvivla inte! Fånga dina drömmar!

Text: Elin Westerlund

”Vi behövde göra en film om dövas väg in i svensk film och tv”

Nisti Stêrk tror på filmens makt att skapa förändring i samhället. Hon hoppas på att dokumentären om Amina och Jamila Ouahid ska göra skillnad.

Nisti Stêrk, regissör och producent, berättar att hon mötte tvillingarna på ett större evenemang där hon var konferencier. Temat för kvällen var inkludering och mänskliga rättigheter.

Som en del av programmet ville hon att Stig Dagermans dikt Min flykt skulle tolkas av olika personer på olika sätt, bland annat på teckenspråk. Då föreslogs Amina och Jamila Ouahid.

– Jag hade inte sett dem på scen tidigare, men deras tolkning var så personlig och stark att jag blev helt förtrollad, säger Nisti.

Efter tvillingarnas framträdande började de prata. Samtalet kom snabbt in på Nistis arbete som dokumentärfilmare med fokus på mänskliga rättigheter. Där väcktes också idén till en film om dövas rättigheter inom film och tv.

Senare bjöd hon in dem till premiären av sin film om en afghansk filmstjärna, som efter 23 år i Sverige försökte ta plats i teatersverige. När tvillingarna såg filmen blev parallellen tydlig för dem.

– De kände igen sig i kampen att få ta plats. Då blev det tydligt att vi också behövde göra en film om dövas väg in i svensk film och tv.

Efter premiären hade de ett möte där de bestämde sig för att gå vidare med dokumentären. Sedan kunde inspelningen börja.

I början var Nisti lite orolig för hur hon som hörande regissör skulle tas emot i dövvärlden.

– Här kommer jag som en hörande person, men jag har blivit mött med mycket värme och öppenhet.

Att arbeta tillsammans med teckenspråkstolkar var också en ny erfarenhet för henne.

– Man blir beroende av en annan människa på ett sätt jag inte har upplevt tidigare.

Hon säger att arbetet har gjort henne rikare på kunskap och fått henne att växa som människa. Hon kan ännu inte teckenspråk flytande, men har lärt sig några tecken, som till exempel ”toppen” och ”tack”.

Att producera dokumentären har inneburit flera utmaningar. En begränsad budget har gjort att filmteamet inte kunnat följa med tvillingarna på alla deras uppdrag, särskilt internationellt. De är flitigt anlitade och medverkar i olika sammanhang runtom i världen. Mycket av detta har inte kunnat dokumenteras.

Om resurserna varit större hade Nisti gärna arbetat mer kontinuerligt med teckenspråkstolk i produktionen, eller tillsammans med en döv person i teamet.

Hon hade gärna velat arbeta med en döv fotograf och en döv klippare, men de personer hon ville samarbeta med var redan uppbokade.

– När de väl kunde, var det i stället andra delar av produktionen som inte gick att få ihop.

Hon betonar att det inte handlar om en brist på kompetens.

– Tvärtom finns det många döva som är välutbildade och erfarna, men de behöver få fler möjligheter och fler chanser att arbeta i branschen.

En annan utmaning har varit att få allas scheman att gå ihop. Det har krävt mycket planering att samordna inspelningar med fotografer, teckenspråkstolkar, tvillingarna och andra som medverkar.

Dokumentären om Amina och Jamila skiljer sig från andra dokumentärer som Nisti har gjort.

– När det gäller det filmiska uttrycket arbetar jag hela tiden för att förstärka det, men här måste berättandet utgå från teckenspråkets villkor.

Hon har bland annat tittat på Deaf President Now för att se hur andra produktioner har arbetat.

– När jag tittade på den såg jag att man i USA ibland arbetar friare med bild och klippning. Där kan en dubbad röst ligga kvar över andra bilder i flera sekunder, även när den som tecknar inte syns i bild. På så sätt tänjer man mer på gränserna i det filmiska berättandet.

I Sverige ser förutsättningarna annorlunda ut.

– Här finns tydliga krav på att teckenspråket inte får klippas bort eller döljas av andra bilder. När en person tecknar måste den personen vara kvar i bild, annars blir filmen otillgänglig för döva tittare.

Det påverkar både rytmen och strukturen i filmen.

– Det handlar alltså inte om brist på ambition, utan om ett medvetet val för att göra filmen tillgänglig för både döva och hörande.

Hon menar att arbetet också lyft fram att det fortfarande finns begränsad kunskap inom delar av filmbranschen om hur berättande på teckenspråk fungerar.

– Det behövs större förståelse för både teckenspråkets uttryck och de villkor som krävs för att döva fullt ut ska kunna ta plats inom svensk film och tv.

Nisti har i tre års tid arbetat för att tvillingarna skulle få vara prisutdelare på Guldbaggegalan. I år blev det verklighet.

– Det var fantastiskt att se dem. Nu vet hela branschen vilka de är, och de har fått flera förfrågningar efteråt.

Nisti ser att döva skådespelare får större utrymme i länder som USA, England och Italien, medan utvecklingen i Sverige går långsammare.

– I Sverige kanske man måste börja i mindre steg.

Samtidigt betonar hon att döva skådespelare inte bara ska få spela roller där dövheten står i centrum.

– Döva ska kunna spela vilka roller som helst.

Hon lyfter också internationella produktioner som exempel på att det går att anpassa arbetet när döva skådespelare medverkar.

– Det handlar framför allt om vilja, kunskap och inställning.

Dokumentärfilmen sänds i SVT1 den 14 maj på svenska teckenspråkets dag. Innan dess har den galapremiär på Maximiteatern i Stockholm.

Nisti hoppas på en fullsatt salong och vill att också en hörande publik ska ta till sig filmens budskap.

– Jag lyfter ofta frågor om mänskliga rättigheter i mina filmer och försöker tänka i nya banor.

– Döva ska vara inkluderade och ha samma rättigheter som hörande. Det finns fortfarande många som saknar kunskap om döva, och jag hoppas att filmen kan bidra till större förståelse. Det behövs en förändring.

Hon berättar att flera av hennes tidigare dokumentärfilmer har lett till förändring för många människor.

– Jag hoppas att även den här filmen ska kunna göra skillnad.

Avslutningsvis har Nisti ett budskap till alla döva:

– Våga drömma!

Hon säger att hon inte kan tala för dövas erfarenheter, men att hon själv vet hur det känns att ibland stå utanför och inte bli bedömd på sina egna villkor.

– Jag vet att det kan vara tufft. Jag vet hur det känns att inte alltid få tillträde till alla rum eller bli sedd för det man faktiskt är. Därför vill jag säga: våga drömma, tro på dig själv och fortsätt. Om någon säger nej, betyder det inte att vägen är stängd. Att våga är att förlora fotfästet för en stund, att inte våga är att förlora sig själv.

Text och foto: Elin Westerlund

De första döva att bestiga Mount Everest

I vår besökte Scott Lehmann och Shayna Unger Sverige för att berätta om hur det var att bestiga Mount Everest, världens högsta berg. De betonar vikten av förberedelser och att vara ett team.

Scott Lehmann föll för bergsklättring som 22-åring efter att han hade gått ut Gallaudet University. Ingen av hans familjemedlemmar höll på med bergsklättring sedan förr.

– Jag reste tvärs över USA från öst till väst med två vänner. Under resan fick jag prova på vandring i bergen och insåg att jag älskade det, säger Scott. Efter det var jag fast. Under de senaste 14 åren har jag fortsatt att lära mig mer och mer om bergsklättring.

– År 2015 hakade jag på och sedan dess har jag fortsatt, säger Shayna Unger.

Ingen av dem har gått en kurs i bergsklättring.

– Vi har aldrig gått på en kurs på grund av de höga tolkkostnaderna, säger Shayna. Det är dyrt att gå på kurs och det blir ännu dyrare om man har tolk. Så vi hade inte råd med det utan kollade på videoklipp hemma. Men jag tänker att jag idag skulle ha lyft upp behovet av tolkning.

Scott säger att bergsklättring kan kännas som ett stort projekt, men tipsar om att dela upp det i mindre delar.

– Först börjar man med att se på videor om hur man fäster repet, och övar på det flera gånger hemma. Sedan går man vidare till hur man justerar repet. Man delar alltså upp lärandet i flera delar. Så småningom kände jag mig säker på mig själv och var redo för att ge mig ut, säger Scott.

– Eftersom vi inte hade tillgång till formell utbildning lärde vi oss genom att observera andra, men det är inte något vi nödvändigtvis rekommenderar, tillägger Shayna. Man kan se hur hörande klättrare gör och försöka lära sig av det.

– Vi ställde också frågor med hjälp av papper och penna för att förstå, säger Scott. Det fungerade för oss då, men att ha rätt utbildning och stöd är alltid det bättre alternativet.

Förberedelserna inför bestigningen av Mount Everest tog sammanlagt ett år. Löpträning och styrketräning stod på schemat, bland annat. De tränade också på att bära utrustningen i allt brantare stigning. Dessutom var det viktigt att sova och äta väl.

Både Scott och Shayna betonar vikten av att vara ett team och att stödja varandra. De menar att det är lättare att överkomma svårigheter och utmaningar som ett team.

– Ibland kände jag inte för att träna. Men då kunde Scott motivera mig – eller tvärtom, säger Shayna.

– Det är viktigt att tänka att man är ett team, som gör detta tillsammans, säger Scott.

Som en del av förberedelserna fick också deras sherpor lära sig teckenspråk. En sherpa är en bergsguide.

– De var först lite oroliga för hur vi skulle kunna kommunicera med varandra, säger Shayna. Vi lärde dem lite amerikanskt teckenspråk och skapade egna tecken tillsammans med dem. Det tog två månader för dem att lära sig, men sedan kunde de teckna bra.

– Många hörande tappade hakan när de såg att vi tecknade med våra sherpor, säger Scott. Men jag tänker också att hörande runtom i världen kan lära sig teckenspråk. Man måste vara positiv.

– Och öppensinnad, tillägger Shayna.

Själva bestigningen av Mount Everest tog två månader. Med sig hade de två sherpor och Scott berättar att de nästan blev som en familj under dessa två månader.

De stötte också på utmaningar under bestigningen. Shayna berättar att flera människor samtidigt skulle bestiga Mount Everest och vädret hade en stor inverkan. Vid ett tillfälle fick de vänta i två veckor tills vädret hade klarnat, och vandringen kunde fortsätta. Dessutom kände de press på sig själva då det också är världens högsta berg.

Den 22 maj 2023 klockan 6 på morgonen nådde de bergstoppen, som de första döva amerikanerna. Shayna var dessutom den första döva kvinnan att bestiga Mount Everest. Hon kände sig stolt när hon nådde bergstoppen eftersom det varit en lång och utmanande vandring. De fick också stöttning av döva och hörande personer.

– Det kändes också som att vi hade med oss dövcommunityn upp. Det var inte bara vi två som kom upp på bergstoppen. Utan stödet från dövcommunityn skulle det vara omöjligt att ta sig upp, säger Shayna.

Att bestiga Mount Everest är inte fritt från risker. Till exempel finns en risk för höjdsjuka, fall och utmanande väderförhållanden. Men Scott anser att risker är en naturlig del av livet.

– Det går inte att leva utan risker. En del risker är små, andra är stora.

Han poängterar vikten av förberedelser.

– Det är viktigt att tänka efter före, att man är väl förberedd och har en plan för hur man ska agera i olika situationer. Om man är förberedd och har tränat så minskar riskerna.

Han lyfter även upp vikten av en fungerande kommunikation och att vara ett team. Också Shayna betonar vikten av att vara ett team och stöda varandra.

– Om jag skulle gå uppför ensam så skulle det vara mer utmanande, säger Scott.

Bergbestigarna Scott Lehman och Shayna Unger.

De planerar att bestiga sju av världens högsta bergstoppar på sju kontinenter. Hittills har de hunnit bestiga fem av sju bergstoppar. Det som återstår är Elbrus i Europa och Vinson Massif på Antarktis.

– Ingen döv har någonsin gjort det. Men flera hörande har gjort det, så varför skulle inte döva kunna göra det också? Vi vill ändra på det och visa att också döva kan göra det, säger Scott.

Shayna tillägger att det också ger hörande personer på de olika kontinenterna möjligheten att få lära sig mer om döva och hur man kan kommunicera med döva.

För den som vill börja med bergsklättring har Shayna ett par tips.

– Man kan börja med något litet. Börja med att vandra, campa och klättra uppför små bergstoppar. Sedan kan man ta sig an större utmaningar.

Hon gör också en liknelse mellan livet och bergsklättring.

– Livet är inte så enkelt, inte heller bergsklättring, säger Shayna.

Scott instämmer i Shaynas liknelse.

– Jag tänker att livet består av utmaningar och hinder. Men man ska inte ge upp utan tänka på hur man kan överkomma dem, säger Scott.

Text och foto: Elin Westerlund

*”Mitt hjärta finns
alltid kvar på Gotland”*

Gotland
Folkmängd: 60 926
 Källa: SCB 2025
Landskap: Gotland
Län: Gotlands län

Gotland är hemma för Sanna Jonsson efter tre decennier på fastlandet. Efter att hon flyttat tillbaka till ön engagerar hon sig i dövföreningen och för att sprida kunskap om döva och teckenspråk inom Samhall.

Efter cirka 30 år på fastlandet valde Sanna Jonsson, 56, att flytta tillbaka till Gotland. Nu har hon bott på ön i tio år.

– Mitt hjärta finns alltid kvar här hemma på Gotland, säger Sanna.

Det vackraste med Gotland är enligt henne havet och stränderna.

– Det är lite som att bo utomlands.

Sanna berättar att ön lever upp på sommaren när affärer, restauranger och kaféer håller öppet. Höjdpunkten på året är medeltidsveckan, som infaller i augusti. Efter det blir det enligt Sanna ”som dött” på ön.

– Det är roligt med liv och rörelse. Ibland kan jag bli irriterad på turister och biltrafiken. Men vi lever på turismen.

Sanna är född i Väskinde, som ligger ungefär en mil norr om Visby. När hon var sex och ett halvt år gammal började hon pendla till Stockholm för att gå i Manillaskolan, en erfarenhet som hon delar med flera gotlänningar. Under flygresorna hade hon sällskap av fyra äldre gotlänningar.

– Jag blev tidigt självständig, säger Sanna.

I veckorna bodde hon hos en värdfamilj och på helgerna åkte hon hem till Gotland.

– Min familj valde att stanna kvar på Gotland, och därför blev det så här.

När Sanna gick ut Manillaskolan 1986 återvände hon till Gotland. På ön fanns nämligen två döva flickor, och deras hörande föräldrar letade efter en döv barnskötare. De hittade Sanna, och frågade om hon kunde tänka sig att arbeta som barnskötare.

– Jag var först lite tveksam eftersom jag nyss hade slutat skolan, men tackade ja.

Efter två år flyttade familjerna till Vänersborg. Sanna förklarar att en del familjer väljer att flytta till fastlandet för att barnet ska både kunna gå i dövskola och bo tillsammans med sin familj.

För Sannas del gick flyttlasset till Örebro. Hon gick barn- och ungdomslinjen på gymnasiet, och bodde i Örebro fram till år 2003 då hon flyttade till Norrköping för att arbeta på Mo Gård.

Hon hann även bo i Stockholm ett tag innan hon återvände till Gotland år 2016. Sannas två barn från ett tidigare äktenskap bor fortfarande på fastlandet.

– Jag känner mig som hemma här på Gotland. Det är som att komma tillbaka till mina minnen. Det är inte så mycket som har förändrats här.

Väl tillbaka på Gotland utbildade Sanna sig till guide. Hon var nyfiken på Gotlands historia och ville lära sig mer, trots att hon under skoltiden inte var så värst historieintresserad. Hon ville också kunna hålla guidade rundturer på teckenspråk.

– De två första åren höll jag flera guidade turer med mitt dåvarande företag. Nu är de lite färre eftersom jag har annat att göra. Men jag ställer upp om någon vill ha guidning, säger Sanna.

Idag jobbar hon som tvätteriarbetare på Samhall. Från början tänkte hon att hon skulle jobba bara i ett år, men blev kvar då hon såg möjligheten att utveckla sig själv och sina kunskaper. Nu har hon jobbat i sex år på Samhall.

För tillfället utbildar hon sig till internlärare på Samhall. Planen är att i framtiden kunna hålla utbildningar för döva medarbetare utan att behöva beställa tolk. Hon har också utbildat sina kollegor i teckenspråk och ser det som sin hjärtefråga att sprida kunskap om döva och teckenspråk inom organisationen. Dessutom vill hon skapa en större jämlikhet mellan döva och hörande inom Samhall.

– Döva är också en del av Samhalls målgrupp. Ofta tänker man att personer med funktionsnedsättning är hörande, inte döva.

Samtidigt som Sanna återvände till ön väckte hon liv i Gotlands Dövas Förening, som hade varit vilande i sju år. Idag sitter hon i dövföreningens styrelse.

– Jag märkte att tolktjänsten inte fungerade så bra när jag flyttade hit, så jag ville förbättra den.

Idag har döva på ön en och en halv tolk att dela på.

– Det fungerar bra med tolk, det beror också på vilket uppdrag det är.

Några utmaningar kvarstår dock. Sanna berättar att många teckenspråkstolkar är inflyttade och arbetar endast något år på Gotland innan de flyttar tillbaka till fastlandet. Sanna förklarar det med den låga lönen tolkar får och att det är utmanande att hitta boende på Gotland. Hon nämner också sommaren som en utmaning då tolkarna på ön tar semester. Hon anser att regionen borde ta in tolkar från fastlandet, på samma sätt som man gör inom sjukvården och räddningstjänsten.

I skrivande stund har dövföreningen 40 medlemmar, jämfört med 10 medlemmar år 2018. Sanna berättar att de flesta av medlemmarna bor på fastlandet och vill stötta föreningen. Hon tillägger att det bor cirka 20 döva på Gotland, men inte alla är medlemmar i dövföreningen. Sanna har på senare tid sett hur allt fler döva flyttar till Gotland.

Visby är känd som rosornas stad under sommaren.

Dövföreningen har träffar varannan lördag i Gråbo.

Rauken Jungfrun är öns högsta och har enligt sägnen fått sitt namn efter ett tragiskt kärleksdrama för nästan 1000 år sedan.

Museijärnvägen i Dalhem är ett populärt besöksmål under somrarna.

Dövföreningen delar lokal med andra föreningar i Röda Korsets lokaler i Gråbo, där de håller träffar varannan lördag under lågsäsong. Under sommaren träffas de istället på S:t Hans Café i centrala Visby, dit teckenspråkiga turister också är välkomna.

Innan föreningen hittade lokalen i Gråbo flyttade man runt en hel del. År 1995 sålde SDR Rosenhill i centrala Visby, där föreningen tidigare höll hus. Kort efter försäljningen blev byggnaden k-märkt, berättar Sanna.

I år firar Gotlands Dövas Förening 95 år, men Sanna är ändå orolig för att föreningen i framtiden kan gå samma öde till mötes som Borås Dövas Förening.

– Det är många äldre som har gått bort och många som har flyttat till fastlandet, säger Sanna.

Hon ser också flera familjer med döva barn på Gotland, som inte kan teckenspråk trots att barnen använder cochleaimplantat.

– Det är många familjer som väljer att stanna kvar på Gotland och låter barnen gå integrerat, konstaterar hon.

Vid tidpunkten för intervjun bor Sanna och hennes man i Dalhem, känd för Gotlandståget. Tågtrafiken lades ned på 1950-talet men idag är museijärnvägen ett populärt besöksmål bland turister under somrarna.

Sanna berättar att de till sommaren flyttar till Visby eftersom hyresvärden har sagt upp dem då fastigheten ska säljas. Det är däremot inte så enkelt att få tag på en hyreslägenhet på Gotland då bostadsbristen är stor, konstaterar hon. Men hon tror ändå att de kommer hitta en lägenhet till sommaren, och ser fram emot att bo närmare jobbet.

Sanna önskar bo kvar på Gotland i ytterligare 5–10 år, men tror ändå att hon kommer flytta till fastlandet när hon blir äldre. Hon nämner att det då skulle bli enklare att resa med husbil, vilket är parets stora nöje. Dessutom skulle de slippa de höga priserna på Gotlandsfärjan, något som länge varit föremål för missnöje på ön. Men den största anledningen är äldreomsorg på teckenspråk.

– Det finns inget äldreboende med teckenspråk här på Gotland. Jag vill bo på ett äldreboende där teckenspråk används fullt ut.

Text och foto: Elin Westerlund

”Nej, jag är ingen influencer”

Josefin Bark från Gotland är teckenspråklärare och delar korta videoklipp på Instagram. För ett tag sedan ökade antalet följare snabbt under en kort tid.

I mars lade influeraren Fröken teckenspråk upp ett inlägg på Facebook där hon meddelade att hon slutar lägga upp videoklipp om olika tecken. Samtidigt rekommenderade hon sina följare att istället följa döva teckenspråklärare, bland annat Josefin Bark.

Influaren hörde av sig till Josefin och frågade om det var okej att rekommendera henne. De hade inte någon kontakt med varandra sedan tidigare.

– Det tycker jag var modigt. Det var också bra att hon kom till den insikten att hon tecknade en del fel tecken och hänvisade till mig istället. Det är jag såklart glad för eftersom det betyder att de följare som börjar följa mig får lära sig rätt tecken, säger Josefin.

Hon anser att det är döva som ska undervisa i teckenspråk eftersom de har en viss språkkänsla. Samtidigt menar hon också att alla har rätt att lära sig korrekt teckenspråk.

– Döva vet vilket tecken som kan användas i olika sammanhang och situationer. Det är klart att det är väldigt roligt att höra vill sprida och lära ut tecken, men då är det extremt viktigt att de tar reda på rätt tecken innan det sprids i deras sociala medier eller någon annan plats, säger Josefin.

I skrivande stund har antalet följare på Josefins instagramkonto ökat från 600 till drygt 1600.

– Det känns jättekul! Det ger också mig mer motivation att fortsätta.

Hon ser dock inte på sig själv som en influencer, trots ett ökat antal följare.

– Nej, jag är fortfarande teckenspråklärare! säger hon med ett skratt.

Hon startade instagramkontot

för fyra år sedan då hon flyttade från Stockholm till Gotland. Hon var då frustrerad över hur tolktjänsten fungerade på ön och hörandes okunskap om döva, hörselskadade, dövblinda och teckenspråk.

– Vi är helt vanliga människor som alla andra, bara att vi inte hör, säger Josefin.

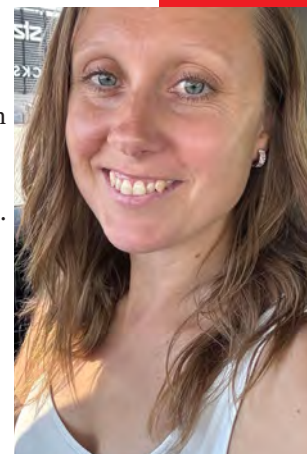
På kontot lägger hon upp videoklipp med olika tecken och sprider information. Josefin berättar att instagrammandet tidigare gick i perioder eftersom det tog en hel del tid att spela in videoklippen och texta dem. Hon visste inte heller hur man skulle göra bra videor för Instagram.

– I februari började jag på nytt. Det blev på något sätt lättare att göra videor på teckenspråk. Jag lär mig fortfarande och hoppas att kontot fortsätter utvecklas.

I framtiden hoppas hon på att kontot finns kvar och kan tänka sig arbeta som mobil teckenspråklärare.

– Jag skulle kunna resa runt i Sverige och hålla intensivkurser i teckenspråk.

Text: Elin Westerlund Foto: Privat

Behöver du stöd? Vill du prata med någon?

Stödsamtal på digitala joutren

Måndag: 11:00 – 13:00

Torsdag: 19:00 – 21:00

eller mejla stod@nationellkvinnojour.se

www.nkjt.se

NATIONELL KVINNOJOUR
OCH STÖD PÅ TECKENSPRÅK

Hej!

Är du mellan 6-21 år?

Chatta med oss på **måndagar** och **torsdagar 18:30-20:30!**

Barn- och ungdomsjour på
teckenspråk

Maija forskar om hållbarhet

Inom hållbarhetsforskningen kan man dra nytta av dövas erfarenheter. Det säger Maija Koivisto från Helsingfors universitet i Finland.

Ifjol såg Maija Koivisto, forskardoktor, en annons om att Helsingfors universitet sökte efter forskare till ett fem år långt forskningsprojekt om hållbarhet relaterade till queera grupper och personer med funktionsnedsättning.

– Fast jag inte kände till hållbarhetsfrågor så bra förr så bestämde jag mig ändå för att söka, och blev vald för tre års tid.

Enligt Maija ville forskningschefen ha en forskargrupp vars medlemmar har olika bakgrunder och erfarenheter. Detta är av särskild vikt då projektet använder sig av ett queert perspektiv och ett funktionshinderperspektiv.

Queera grupper och personer med funktionsnedsättning är underrepresenterade i hållbarhetsforskningen och i det politiska beslutsfattandet, men påverkas av klimatförändringarna. Samtidigt har dessa grupper utvecklat olika förhållningssätt och gör motstånd mot rådande samhällsnormer. Genom att inkludera dessa gruppers perspektiv kan man få till stånd en ökad rättvisa och en mer hållbar framtid.

Enligt Världshälsoorganisationen (WHO) har cirka 16 procent av världens befolkning en funktionsnedsättning. Döva räknas också med i den här gruppen enligt organisationen.

– Personer med funktionsnedsättning har länge uteslutits från hållbarhetsforskningen.

Maija ser också hur man kan dra lärdomar av dövas erfarenheter, även kallad Deaf gain, inom hållbarhetsforskningen.

– Alla lever inte på samma sätt. När man stöter på hinder kan man ha kommit på olika lösningar för att övervinna dem. Det här kan alla gynnas av.

Som exempel nämner hon två dövblinda systrar i Maxmo, Finland, som levde under 1900-talet. Syskonen hade hittat egna lösningar för att få vardagen att löpa smidigt, till exempel hur man vet att bastun är varm, trots att de var dövblinda och inte fick hjälp utifrån.

Maija lyfter också fram vikten av att inkludera personer med funktionsnedsättning i det politiska beslutsfattandet. Om de inte blir inkluderade finns en risk för att de beslut som fattas istället skapar nya hinder.

– Inom stadsplaneringen finns ofta en strävan efter att göra staden bilfri. Men det finns en risk för att man glömmer bort personer som på grund av sin funktionsnedsättning behöver ta sig fram med bil, säger Maija.

Maija Koivisto forskar vid Helsingfors universitet.

och funktionsnedsättning

Förbudet mot platsugrör är ett annat exempel Maija tar upp. Hon säger att en del personer behöver på grund av sin funktionsnedsättning använda sig av sugrör för att kunna äta och då är plast det bästa alternativet, jämfört med papper och metall.

Att börja forska i hållbarhetsfrågor blev en stor omställning för Maija. Hon har en bakgrund som lärare på Dövas folkhögskola och disputerade i fjol på en avhandling om eugenik och tvångssteriliseringar av döva kvinnor i Finland. Hon nämner också att kunskaperna om hållbarhet varierar inom forskargruppen och att hon inte är den enda som inte har djupgående kunskaper inom hållbarhet.

Maija är den enda döva i forskargruppen, men känner ändå att hon är en del av gruppen.

– Jag känner mig trygg och personerna i gruppen stöder varandra. Det är lätt att säga till om man stöter på något hinder. Det är inte heller som att jag behöver anpassa mig till en viss norm.

På frågan om hon känner till flera döva som forskar i hållbarhet svarar Maija att hon känner till ett fåtal runtom i världen.

Språken för med sig en del utmaningar i forskarvardagen. Arbetsspråket är engelska, vilket gör teckenspråkstolkningen mer utmanande än om arbetsspråket var finska. Maija berättar att hon tecknar på finskt teckenspråk och tolkarna i sin tur tolkar det till talad engelska, och vice versa. I internationella sammanhang för döva använder hon internationella tecken.

Vad gäller teckenförrådet kring hållbarhetsfrågor säger Maija att det saknas flera tecken på finskt teckenspråk. Hon har bildat några nya tecken för att göra teckenspråkstolkningen smidigare, men vill inte ensam ta på sig ansvaret för bildandet av nya tecken. Hon hoppas på att teckenspråksgemenskapen tillsammans bildar nya tecken relaterade till hållbarhets- och klimatfrågor.

– Kanske genom till exempel Signwiki*-workshoppar, säger Maija.

Maija nämner också att hon tidigare jobbat i en teckenspråkig miljö, och att övergången till talad miljö kräver en viss omställning. Den förändrade språkmiljön speglar också av sig i drömmarna om nätterna, till exempel att hon har svårt för att uttrycka sig på teckenspråk eller att skriva ett sms.

För tillfället läser Maija in sig på tidigare forskning inom området, och ska senare genomföra egna projekt. Hon nämner att det också finns planer på ett samarbete med Heriot-Watt University i Skottland.

– Förhoppningen är att bidra till ny kunskap inom området när projektet är avslutat, säger Maija.

Text och foto: Elin Westerlund

*Signwiki = wikiordböcker för både finskt och finlandssvenskt teckenspråk.

Daniella Josbergs självbiografi ges ut igen

Intresset för *Döv javisst!* ökade när dokumentären om Daniella Josberg visades. Nu ges boken ut igen efter 30 år.

År 2025 kom en dokumentär om Daniella Josberg. Hon jobbade som programledare på Nyhetstecken och skrev en självbiografi, *Döv javisst!*, som kom ut år 1993. Hon var även ett av offren i Stureplansmorden år 1994.

När dokumentären kom ut hörde pedagoger från Birgittaskolan av sig till Daniellas mamma Ingrid Ugglå för att fråga om boken gick att få tag på. Samma fråga dök upp i olika grupper på sociala medier. Då fick Ingrid en idé om att ge ut boken igen och tog kontakt med frilansskribenten och författaren Pernilla Nylander, som tog sig an uppdraget att skapa en nyutgåva. Det berättar Pernilla i ett mejl till Dövas Tidning.

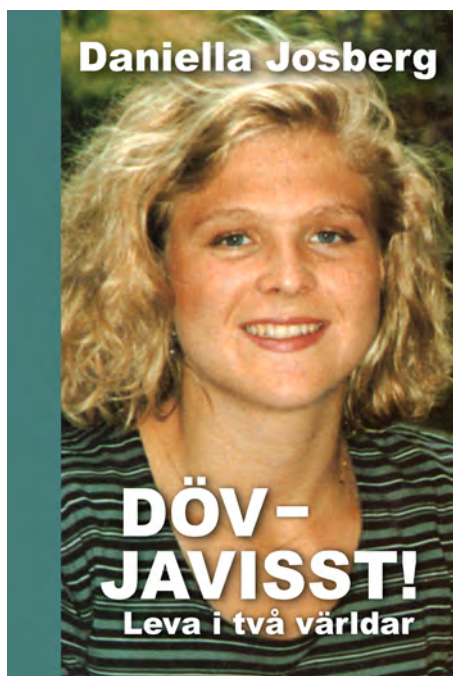
”Jag har fått så mycket kärlek från döva som beskriver sin tacksamhet över att boken får nytt liv”, skriver Pernilla Nylander. Hon tillägger att det idag finns få skildringar med ett inifrånperspektiv om hur det är att leva som döv.

Pernilla kontaktade Kerstin Nord, som arbetade med boken när den gavs ut på Bonnier Alba förlag. Kerstin skapade ett nytt omslag, som en hyllning till det första. Kerstins dotter är också döv och studerade vid Gallaudet University, likt Daniella. Dottern bor fortfarande i USA och hittade Alan Schwartz, som

tog omslagsbilden på Daniella när hon studerade i USA.

Pernilla skriver att det har varit en ära att arbeta med bokprojektet och att hon som hörande har fått lära sig mycket om dövas livsvillkor, vilket hon vill sprida vidare till sina hörande vänner. Hon hoppas att boken kan bygga broar mellan döva och hörande ”och med det ära minnet av Daniella Josbergs dröm om att fortsätta bygga broar”.

Text: Elin Westerlund
Foto: PoJ Förlag

Ungdomsspelen växer – nu också med nordiska lag

Efter ett lyckat försök med finländska föreningar välkomnar SDI fler nordiska lag till ungdomsspelen. Målet är att ge fler ungdomar chansen att delta och skapa nya nätverk.

I år har Svenska dövidrottsförbundet (SDI) bjudit in idrottsföreningar från de nordiska länderna till vårens och höstens ungdomsspel.

– Tanken är att skapa möjligheter till internationellt utbyte och ge våra barn och ungdomar möjligheten att bygga nätverk, säger Henrik Rangfeldt, dövidrottskonsulent på SDI.

Han säger att det hela började som ett litet försök hösten 2024 då SDI bjöd in några finländska föreningar.

– Det blev framgångsrikt. Många var nöjda och positiva. Vi bestämde oss för att utöka försöket, säger Henrik.

Vid tidpunkten för intervjun har Finland visat intresse för att delta. SDI inväntar fortfarande svar från Norge och Danmark.

Samtidigt har antalet deltagare ökat i ungdomsspelen, från 90 personer år 2021 till 150 personer år 2025.

– Självklart vill vi att så många som möjligt deltar. Det är också därför som vi ser på möjligheterna till ett samarbete, säger Henrik.

Han berömmar också medlemsföreningarnas insatser för att få fler deltagare till spelen. Hittills har fem svenska föreningar deltagit, och ytterligare två kan tillkomma framöver.

Efter höstens ungdomsspel kommer SDI att göra en utvärdering och ta ställning till om det nordiska samarbetet ska fortsätta.

Text: Elin Westerlund Foto: Kaleab Lemmouh

FAKTA

- Ungdomsspelen skapades år 2020 när SDI bestämde sig för att ersätta skol-SM.
- Syftet med spelen är att barn och ungdomar får möjligheten att pröva på olika idrotter.
- I spelen representerar deltagarna sina dövidrottsföreningar.

UR Play – program på svenskt teckenspråk

UR

På UR Play finns massor att upptäcka för barn, unga och vuxna! Program och videopoddar om allt från nyheter och känslor till lärande barnprogram och hur du tar dig an ny teknik som senior.

Du hittar UR Play på webben, som mobilapp och i smart-tv!

Få nyhetsbrev!

@urteckensprak

Västanviks folkhögskola

Saknar du godkända betyg från grundskola eller gymnasiet? Hos oss kan du läsa upp dina betyg i en teckenspråkig studiemiljö.

Allmän kurs

- Bas och högskoleförberedande
- Profil: hälsa och friluftsliv
- Trädgård och fastighet (NY!)
- För nyanlända

Vi erbjuder även andra kurser och yrkesutbildningar

- Arkivarbete och kulturarvsvård (NY!)
- Anpassad kurs för personer med IF
- Teckenspråkslinje
- Teckenspråkslärarutbildning
- Teckenspråkstolk- och dövblindtolkutbildning
- AI-kurs på distans
- Distanskurser i teckenspråk
- Dövstudier
- Veckokurser i teckenspråk (A–F)

Västanviks
folkhögskola

Teckenspråkig studiemiljö i Leksand

Läs mer om oss på vastanviksfhs.se

Handalfabetering som väg in i läsningen:

LäsTecken-projektet i teckenspråkiga förskoleklasser

Ett nytt läsmaterial hjälper döva barn i förskoleklassen att förstå ordens struktur genom handalfabetering och ordfamiljer. *LäsTeckenprojektet* visar hur både lärare och elever utvecklar strategier som stärker barnens tidiga läsning.

En stor del av den befintliga läsforskningen handlar om hur hörande barn lär sig läsa, främst genom så kallad *fonologisk avkodning*, vilket innebär att inlärare lär sig att koppla talets språkljud till skrivna bokstäver och ord. För döva (och en del hörselskadade) barn ser vägen till läsning annorlunda ut. De har inte samma möjligheter att förlita sig på språkljud, utan lär sig snarare att känna igen hela skrivna ord som de sedan kopplar till tecken i det nationella teckenspråket. Denna process brukar kallas *ortografisk avkodning*. Trots att många studier har visat att döva barn läser på andra sätt, har deras läsutveckling ofta jämförts direkt med hörande barns, vilket blir missvisande eftersom utgångspunkterna är helt olika. Döva barn lär sig dessutom ofta både ett talat/skrivet språk och själva lästekniken samtidigt, vilket gör processen mer komplex.

Forskningen är dock tydlig på en punkt: döva barn som utvecklar ett starkt teckenspråk får också bättre möjligheter att lära sig att läsa och skriva. Detta kopplas ofta till Cummins (1991) teori om språklig samarbetsprincip, där det starkare språket, ofta förstaspråket, fungerar som stöd i inläringen av ett andraspråk – även när språken har olika modaliteter. För döva barn innebär detta att teckenspråket är en viktig resurs när de ska tillägna sig svenska i skriven form.

I denna språkutveckling spelar *handalfabetering* (även kallat "bokstavering") en central roll. Att handalfabetera handlar om att använda sig av teckenspråkets handalfabet som en bro mellan tecken och text. Där hörande barn ljudar sig fram genom språkljud kan döva barn istället använda handalfabetet för att utforska, testa och samtala om ord och stavning. Forskning visar att handalfabetering bidrar till att utveckla ordigenkänning, förståelse för hur ord är uppbyggda och metalingvistisk medvetenhet, samtidigt som den stöttar naturlig klassrumsinteraktion som handlar om språk och skrift.

Projektet *LäsTecken* bygger vidare på denna kunskap. Projektet är ett aktionsforskningsprojekt som är finansierat av Skolforskningsinstitutet och genomförs av Stockholms universitet i samarbete med Specialpedagogiska skolmyndigheten. Syftet

är att stärka döva och hörselskadade barns tidiga läsutveckling genom ett nytt arbetssätt som bygger på handalfabetering. Undervisningen utgår från ett nyligen av SPSM utvecklat läsmaterial som anpassats från ett amerikanskt forskningsprojekt, *Fingerspelling Our Way to Learning*. Materialet kombinerar svenska, svenskt teckenspråk (STS) och handalfabetet för att hjälpa eleverna att förstå sambanden mellan tecken, skrivna ord och handalfabeterade bokstavssekvenser. I materialet utgår man från så kallade ordfamiljer, där alla ord i olika avsnitt har samma slutdel (t.ex. – är i får, går, hår). Genom att dela upp orden i första bokstaven och sista delen får barnen träna ordsegmentering, vilket är ett sätt att förstå hur ord är uppbyggda.

I LäsTecken följs fem olika teckenspråkiga förskoleklasser under ett läsår vardera för att undersöka hur det tvåspråkiga arbetssättet fungerar i praktiken, dvs. hur lärare och elever samspelar kring orden, hur eleverna använder handalfabetet, och hur deras teckenspråk, ordigenkänning och läsförmåga utvecklas över tid. Målsättningen är att ta reda på om en mer systematisk användning av handalfabetering i undervisningen kan stärka elevernas tidiga läsutveckling, ordigenkänning och medvetenhet om ord över tid. För att göra detta har vi gjort videoinspelningar av när materialet används i undervisningen och även intervjuat lärarna.

I analysen av klassrumsinteraktionen och intervjuerna har det framkommit att både lärare och elever utvecklar strategier som stärker barnens tidiga läsning genom det systematiska arbetet med handalfabetet och ordfamiljer. Den centrala undervisningsstrategin att fråga efter "första bokstaven" och "sista delen" fungerar väl och hjälper barnen att segmentera ord. Barnen själva utvecklar också intressanta strategier när de ska skriva eller med magneter sätta ihop bokstäver till olika ord. Till exempel kan de placera magnetbokstäverna så att första bokstaven i varje ord placeras efter varandra och den sista delen (två bokstäver) flyttas till rätt första bokstav när läraren frågar efter ett specifikt ord (se bild). Vissa barn utför ordsegmenten genom att ena handen visar handformen för den första bokstaven och den andra handalfabeterar sista delen. Barnen blir också allt bättre på att känna igen orddelar i andra ord utanför den specifika undervisningssituationen.

Det framgår att i arbetet med materialet så gör alla barn framsteg oavsett förkunskaper och ytterligare funktionsvariation. Den återkommande strukturen med samma typer av övningar, en ordfamilj i taget och mycket repetition verkar vara en nyckel till att alla barn utvecklas utifrån sin egen nivå.

Text: Krister Schönström och Ingela Holmström

Foto: SPSM

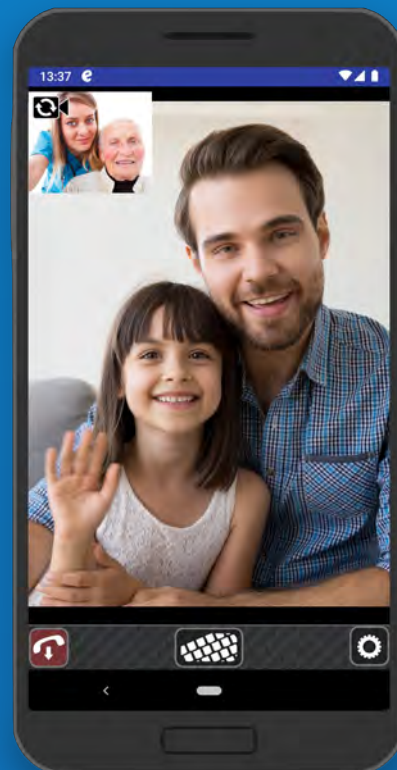
Omnitor

Tillgänglighet och trygghet

eCtouch
BY OMNITOR

DATOR • SURFPLATTA • MOBIL

Våra produkter förskrivs som hjälpmedel av regionerna (landstingen)

Därför behövs en nationell handlingsplan för döva och för svenskt teckenspråk

Dövas rätt till språk, delaktighet och jämlika livsvillkor är i dag inte fullt ut säkerställda i Sverige. Trots lagar och internationella åtaganden saknas en samlad nationell styrning. Därför arbetar vi för en nationell handlingsplan för dövas lika rättigheter och svenskt teckenspråk.

I Sverige är svenskt teckenspråk erkänt sedan länge och dövas rättigheter är tydligt formulerade i både lag och internationella konventioner. Ändå visar verkligheten något annat. Rätten till språk, delaktighet och jämlika livsvillkor är inte fullt ut säkerställd. För många döva avgörs tillgången till språk och samhällsservice fortfarande av var i landet man bor, vilken verksamhet man möter och vilken kunskap som finns lokalt.

Detta är inte en slump utan ett strukturellt problem. Ansvar för svenskt teckenspråk är i dag uppdelat mellan stat, regioner och kommuner utan tillräcklig samordning. Resultatet blir ett system där rättigheter i praktiken blir förhandlingsbara och där ansvaret ofta förskjuts till individen. Döva förväntas själva boka tolk, själva förklara sina behov och ibland acceptera bristande lösningar.

Vi vill förändra detta i grunden.

En nationell handlingsplan behövs för att göra rättigheter verkliga, inte bara formella. Den ska tydliggöra statens ansvar och säkerställa att staten samordnar sina insatser. Den ska också klargöra ansvarsfördelningen mellan olika nivåer och säkerställa

SDR:s intressepolitiska handläggare Sara Schöldt och Tommy Aldergrim i diskussion

Foto: SDR

att frågor om svenskt teckenspråk inte faller mellan verksamheter.

Handlingsplanen ska slå fast en grundläggande princip. Det är verksamheten som ansvarar för att dialogen fungerar, inte den döva individen. Tillgången till svenskt teckenspråk ska vara säkerställd i praktiken, i rätt tid, med rätt kvalitet och kontinuitet.

Det handlar om utbildning, vård, arbetsliv, socialtjänst, krisberedskap och demokratiskt deltagande i hela samhället.

I dag finns stora skillnader mellan olika delar av landet. Dövas livsvillkor varierar beroende på lokala prioriteringar och enskilda eldsjälar. En nationell handlingsplan skapar gemensamma mål och krav, vilket gör rättigheterna förutsägbara och likvärdiga.

Det handlar också om rättssäkerhet. När dialogen inte fungerar riskeras felaktiga beslut, bristande delaktighet och minskad tillit till samhället. I exempelvis vård och rättsväsende kan konsekvenserna bli allvariga.

Samtidigt saknas i dag tillräcklig kunskap och statistik om dövas livsvillkor. Utan uppföljning blir det svårt att se brister och utveckla rätt insatser. En handlingsplan måste därför också innehålla tydliga krav på uppföljning, forskning och kunskapsutveckling.

I grunden handlar detta inte om ett särintresse. Det handlar om mänskliga rättigheter. Om att alla ska kunna förstå, bli förstådda och delta i samhället på lika villkor.

En nationell handlingsplan är ett verktyg för att ta det ansvar som staten redan har men ännu inte fullt ut lever upp till.

■ MÖTEN MED PARTIERNA

SDR har haft möten med samtliga riksdagspartier utom Kristdemokraterna, som ännu inte har svarat på SDR:s förfrågan. Vid mötena har SDR presenterat behovet av en nationell handlingsplan för dövas lika rättigheter och svenskt teckenspråk. Samtalen visade att kunskapen är uppdaterad och att förståelsen för hur det är att leva som döv i Sverige är begränsad. Det framkom även att ansvaret är splittrat mellan flera departement, utan tydlig samordning.

■ SOCIALMINISTERBESÖK

Socialtjänstminister Camilla Waltersson Grönvall (M) besökte SDR i februari efter de uppmärksammade vårdskandalerna där döva patienter saknat tolk i vården. SDR lyfte konkreta exempel och brister i patientsäkerheten, samt visade hur ansvaret i dag är splittrat mellan olika aktörer. Under besöket presenterades behovet av en nationell handlingsplan. Förslag om avvikelserapport när tolk saknas lyftes. Ministern uttryckte att patientsäkerheten måste omfatta alla.

■ INFORMATION OM NAMNBYTE PÅ SDR.ORG

Samlad och aktuell information om namnbytesprocessen finns nu på SDR:s webbplats. Där kan du ta del av bakgrunden till arbetet, SDR:s historia samt hur namn och logotyper har utvecklats över tid. Informationen beskriver även vad en mer enhetlig organisation kan innebära och presenterar tidsplanen för det fortsatta arbetet. Innehållet uppdateras löpande.

På gång:

- **21–22 maj** Förbundsstyrelsen har sammanträde
- **22 maj** Rundabordssamtal med politiker om Dövas Kulturarvscentrum
- **22–24 maj** Förbundsmöte
- **28 maj** SPSM:s intresseråd & Skolverkets samråd
- **2 juni** Socialstyrelsens funktionshinderråd
- **23–25 juni** Almedalen
- **27 juli–2 aug.** Dövas Nordiska Kulturfestival på Island
- **4–6 sep.** Förbundsstyrelsen har sammanträde
- **5 sep.** SDR deltar i Prideparaden i Örebro
- **16–18 sep.** Dövas Dag

■ NORDISK KULTURFESTIVAL PÅ ISLAND

Dövas nordiska kulturfestival arrangeras i Selfoss på Island 29 juli–2 augusti. Under festivalen förvandlas staden till "Döffoss", en döv stad där teckenspråket syns och används överallt. Programmet bjuder på kultur, möten och guidade utflykter till Islands unika natur med vattenfall, vulkaner och varma källor. Selfoss ligger cirka en timmes resa från Reykjavík.

■ SYSTEMFEL STOPPAR DÖVA ELEVERS UTBILDNING

SDR uppmärksammar att döva elever nekas gymnasieutbildningar trots att de är behöriga. Enligt nuvarande regler krävs minst fyra elever för att starta ett program inom riksgymnasiet, vilket i praktiken begränsar valfriheten. SDR har därför publicerat ett pressmeddelande för att uppmärksamma problemet och att barnkonventionen inte efterlevs. Förbundet vill att regelverket ses över för att säkerställa rätten till likvärdig utbildning.

■ PRAKTIKANT FRÅN GALLAUDET

Under våren har SDR haft praktikanten Renée Glanville från Gallaudet University i USA. Hon har arbetat med grafisk form och layout, bland annat med årsredovisningen 2025 i samarbete med kansliet. Renée har även bidragit till andra grafiska uppgifter för SDR, som layout för utmärkelseaffischer, samt stöttat SDUF inför deras 60-årsjubileum. SDR tackar Renée för hennes värdefulla insats.

Christin Ingesson tycker...

Det är hög tid att Sverige tar ett samlat ansvar för äldre dövas livsvillkor. Många vill bo tillsammans för att säkerställa kommunikation, delaktighet och social gemenskap. Utan sådana miljöer ökar risken för isolering, psykisk ohälsa och i förlängningen större vårdbehov.

En likvärdig och rättssäker omsorg kräver personal med dövkompetens samt kunskap om teckenspråk och dövas livsvillkor. Utan språklig och kulturell förståelse kan inte personcentrerad vård uppnås enligt lag och riktlinjer.

Tidigare ålderdomshem för döva visade att rätt miljö skapar gemenskap, aktivitet och ökad självständighet, samtidigt som vårdberoendet minskar. Målet bör vara specialiserade seniorboenden där döva kan bo kvar hela livet utan att förlora språk eller social tillhörighet. Det kräver politiskt mod och samverkan mellan kommuner och regioner.

För många äldre döva möter personal utan teckenspråkskompetens, vilket begränsar mänskliga rättigheter, språk och jämlikhet i välfärden. Ansvar, samverkan och långsiktiga strukturer är nu avgörande.

Christian Dyvik och Cathrine Björkstrand

■ RÄDDADE ELLER TYSTADE? UTSTÄLLNINGEN SOM VÄCKER EFTERTANKE

Utställningen *Räddade eller tystade?* har under mars månad turnerat i norra Sverige med stopp i Luleå, Piteå, Skellefteå och Umeå. Intresset har varit stort och lockat en bred publik. Genom historiska perspektiv och personliga berättelser skildrar utställningen dövas historia i Sverige och det svenska teckenspråkets utveckling.

Besökarna får först möta det som ofta beskrivs som det svenska teckenspråkets guldålder, en period då språket var accepterat och användes i undervisning, sociala sammanhang och vardagsliv. För många döva var språket en självklar del av både lärande och identitet. Men utvecklingen tog en annan riktning.

Under slutet av 1800-talet fick den så kallade oralismen genomslag. Metoden byggde på att döva skulle lära sig tala och läsa på läppar, i stället för att använda svenskt teckenspråk. I skolorna förbjöds teckenspråket, och döva barn hindrades från att använda sitt eget språk. Konsekvenserna blev omfattande, både för utbildning och för den kulturella identiteten.

– Vi vill visa hur synen på språk kan förändras över tid och vilken påverkan det får på människors liv, säger museipedagogen Christian Dyvik.

Trots förbuden levde det svenska teckenspråket vidare, ofta i det fördolda, till exempel mellan elever i skolmiljöer.

Starka reaktioner från besökare

Utställningen har väckt starka känslor hos många besökare. Michael Jonsson, kulturchef i Piteå, berättar att han tidigare kände till oralismen men saknade kunskap om perioden dessförinnan.

– Jag visste inte att svenskt teckenspråk en gång var fullt accepterat i både skola och samhälle, säger han.

Även politikern Hanna Lundin Jernberg (Liberalerna) beskriver utställningen som både lärorik och känslösam. Hon betonar vikten av att känna till historien, inte minst eftersom diskriminering fortfarande förekommer i dag.

Personliga berättelser ger perspektiv

Utställningen har också fungerat som en plattform för personliga berättelser. Cathrine Björkstrand, projektledare, lyfter särskilt möten med så kallade CODA, hörande barn till döva föräldrar, som velat förstå sina föräldrars upplevelser bättre.

Många döva besökare har känt igen sig i utställningens innehåll, ibland genom smärtsamma minnen. Samtidigt har den väckt nyfikenhet hos allmänheten, där flera uttryckt en vilja att lära sig svenskt teckenspråk.

Frågor som fortfarande är aktuella

Bakom utställningen står Allmänna arvsfondens projekt Dövas Kulturarvscentrum, med Sveriges Dövas Riksförbund som projektägare. Arbetet syftar till att öka kunskapen om dövas historia, språk och kultur.

Utställningen lyfter också frågor som är högst relevanta i dag: Vem avgör vilket språk som är viktigt? När blir anpassning ett krav? Hur skyddas svenskt teckenspråk i dag?

”Det är samhället som skapar hinder”

Cathrine Björkstrand lyfter att många besökare inte bara ställde frågor om utställningen, utan också om dagens samhälle. Till exempel undrade gymnasieelever hur döva lever i dag.

Hon svarade tydligt: Döva kan arbeta, köra bil, ta hand om barn och resa, precis som alla andra. Problemet ligger inte hos döva själva, utan i ett samhälle som ibland skapar onödiga hinder och gör livet svårare än det behöver vara.

Under utställningarna har Cathrine och Christian även fungerat som ambassadörer och delat med sig av egna erfarenheter av att vara döv i dag.

Samarbete bakom turnén

Utställningen i Norrland har genomförts i samarbete med Svenska kyrkan. Dövas Kulturarvscentrum riktar även ett tack till Norrbottens Dövas Teckenspråksförening och Västerbottens Dövas Länsförbund för deras medverkan.

Varför använder sjukvården ordet dövstum?

För några månader sedan hade jag ett återbesök på Karolinska Universitetssjukhuset. Läkaren jag träffade använder själv hörapparat, och jag bad att min dotter skulle kunna delta i samtalet via telefon, eftersom jag hade med mig tolk.

När jag senare tittade i min sjukjournal på 1177.se stod det: "Återkommer tillsammans med dövstumtolk och hustrun är med på mobiltelefon".

Vid närmare genomgång av tidigare journaler upptäckte jag att flera läkare fortfarande använder ordet "dövstum".

Varför har samhället aldrig riktigt lärt sig att byta ut detta ord, när vi redan har börjat ersätta andra kränkande uttryck som "n-ordet", "CP-skadad", "handikappad" och "utvecklingsstörd"? Tyvärr lever ordet "dövstum" kvar än idag.

Redan Aristoteles (384–327 f.Kr.) betraktade döva utan tal som begränsade i förnuft – en syn som idag är helt felaktig. Ändå lever hans förlegade syn kvar i språket.

Vi är inte tysta – vi är döva. Språket måste följa verkligheten, inte gamla fördomar.

Vi är inte dövstamma – vi är döva.

Sluta använda föråldrade ord som kränker. Språket formar respekt. Byt ordet – nu.

Om du undrar om sjukvården fortfarande använder diagnosen "dövstum" på dig, så gå in på din sjukjournal via 1177.se. Skriv i sökfältet "Dövstum" och vill du anmäla sjukvården, finns det möjlighet att göra anmälan till IVO, Institutet för vård och omsorg, och be om journal förstöring som det kallas. Be kurator eller dövteamet hjälpa dig.

Jan Magnström

Sjukvården är inte alltid uppdaterad.

Foto: Unsplash

På gång:

- **5 maj** SDP styrelsemöte, teams
- **9 juni** Planeringsmöte Västanvik inför 50-årsjubileet
- **29 juli–2 aug.** Nordisk kulturfestival för seniorer på Island
- **6–9 aug.** SDP:s jubileumsdagar på Västanviks folkhögskola

Håll dig uppdaterad, följ oss på facebook/
Sveriges Dövas Pensionärsförbund

Tillsammans når vi 1000 medlemmar!

Vilken fantastisk utveckling – vi har blivit 30 fler medlemmar i år!
Nu är vi redan 865 medlemmar... och vi närmar oss målet!
Nu behöver vi din hjälp för att nå 1000 medlemmar

- *Bli medlem hos oss*
- *Tipsa en vän*
- *Se till att du är medlem i din lokala dövförening*

Ju fler vi är, desto starkare blir vår gemenskap!
Är du 65 år eller äldre? Då ingår medlemskap i Sveriges Dövas Pensionärsförbund (SDP) – helt utan extra kostnad!

Tillsammans gör vi det möjligt – 1000 medlemmar, nu kör vi!

**SVERIGES DÖVAS
PENSIONÄRSFÖRBUND**

Ordförande: Rita Ingvarsson
rita@sdpf.se

Vice ordförande: Alenka Horvat
alenka@sdpf.se

Ekonomiansvarig: Jan Magnström
jmag@sdpf.se

Sekreterare: Bittan Martinell
bittan@sdpf.se

Ledamot: Anders Johansson
anders@sdpf.se

sdpf.se

Jag behövde en förebild – nu vill jag vara en

Som barn i ett nytt land behövde jag någon som verkligen såg mig och förstod mig. Idag vill jag ge samma trygghet och hopp vidare till andra unga som jag själv behövde som yngre.

Att hitta en förebild i dagens samhälle är väldigt viktigt för mig. Därför vill jag göra allt jag kan för att ge barn och ungdomar det stöd de behöver. De behöver någon att se upp till – någon som får dem att känna sig sedda och förstådda, och som hjälper dem att hitta sin plats i samhället.

När jag kom till Sverige var jag 11 år, bodde i Västra Götaland och visste ingenting om vad livet hade att ge mig. Jag var ett barn som behövde en förebild och som behövde känna sig inkluderad och trygg efter flykten från krig och otrygghet. En dag hittade jag min förebild. Som liten tjej fick jag möjlighet att få hjälp och börja i skolan samt gå till en fritidsgård – något jag inte ens trodde var möjligt. Från den dagen förändrades allt. Jag blev sedd och förstådd, och det var där något inom mig började växa. UF Viljans fritidsgård blev mitt andra hem – en plats där jag kände mig trygg.

Idag står jag här, snart 22 år gammal, och vill ge samma känsla vidare till andra barn och ungdomar. De behöver bli sedda, känna sig inkluderade och få en chans att hitta sin plats i samhället. Det viktigaste är att de får möjlighet att gå till en teckenspråkig fritidsgård, delta i olika aktiviteter och uppleva den gemenskap som stärker självkänslan – särskilt eftersom det idag är svårare för dem att få dessa möjligheter.

Jag är tacksam över att kunna ge vidare det jag själv en gång behövde. Att få bidra till att barn och ungdomar hittar sina förebilder – personer de kan se upp till. För mig handlar det om möjligheter: möjligheter för våra barn och unga, som de i sin tur kan föra vidare till nästa generation.

Det handlar inte om att vara perfekt. Det handlar om att vara närvarande. Att ge tid, visa omtanke och skapa en plats där någon känner sig viktig.

Så till dig som engagerar dig för barn och unga – eller funderar på om du gör någon skillnad: det gör du. Mer än du tror. Att vara en förebild för någon kan förändra livet eftersom de har någon att se upp till, och du har skapat hopp och sått ett litet frö som kan växa vidare.

Och ibland är det just det som förändrar allt.

För mig är SDUF och andra ungdomsföreningar viktiga, eftersom de ger barn och unga möjlighet att delta i olika läger och fritidsgårdar vilket ger dem möjlighet att känna sig inkluderade och att kommunicera på sitt första språk – teckenspråk.

Angelica Rehn

På gång:

- **7 maj** Representantmöte NUFT
- **21 maj** Youth 2030 Movement
- **26 maj** Eudy Academy Projektmötesträff i Stockholm
- **6–8 maj** Styrelsemöte i Mullsjö, Småland
- **23–27 juni** Riksläger döv+, Västanviks fhs i Leksand
- **13–19 juli** Barnläger, Västanviks fhs i Leksand
- **22–27 juli** Nordiska ungdomsläger på Island
- **7–9 aug.** General Assembly i Norge
- **11–13 sep.** Lägergruppsmöte i Rissne
- **18–20 sep.** Dövas dag i Stockholm

**SVERIGES DÖVAS
UNGDOMSFÖRBUND**

Rissneleden 138, 7 tr.
174 57 Sundbyberg

Kansli: info@sduf.se

Förbundsordförande:
josephine.kirkegaard@sduf.se

Bli medlem: kontakta din
närmaste ungdomsklubb

Instagram: sduf1966

Facebook: SDUF – Sveriges
Dövas Ungdomsförbund

Stöd oss: SDUF:s BG 5759-5647
eller swisha till 123 218 1477

sduf.se

SDUF tillsammans med barnombudsmannen Juno Bloom.

■ INTRESSEPOLITISKT ARBETE

Som en del av vårt intressepolitiska arbete har vi nyligen träffat Barnombudsmannen och representanter från Miljöpartiets kultur- och utbildningsutskott i riksdagen. Under mötena lyfte vi situationen för döva och hörselskadade barn och unga, med fokus på rätten till språk, tillgänglig utbildning och delaktighet i samhället.

Vi betonade vikten av tidig tillgång till teckenspråk, likvärdigt stöd i skolan och bättre förutsättningar för unga att kunna påverka sina livsvillkor.

Samtalen var viktiga steg i att öka kunskapen hos beslutsfattare och stärka våra frågor politiskt. Vi ser också ett behov av långsiktiga satsningar och ökad samverkan mellan olika aktörer.

Vi fortsätter att driva på för ett mer inkluderande samhälle för teckenspråkiga barn och unga.

■ KLIMATRÄTTVISA FÖR ALLA

Vill du vara med och diskutera om klimat? Temat blir "att vara klimatperfektionist" och det blir en digital paneldebatt så det är lugnt om du har scenskräck.

Du behöver inte vara någon klimatexpert, det är bara att delta precis som du är!

Nyfiken eller frågor? Mejla till klimatrattvisa@sduf.se

Missa inte vår kommande höstföreläsning i oktober där vi bjuder på pizza! Mer information kommer snart, håll utkik i våra kanaler och sociala medier!

■ TACK TILL

Vi vill rikta ett varmt tack för ert fantastiska stöd i samband med SDUF:s 60-årsjubileum. Den 25 april firade vi tillsammans på Scenit Kulturhuset i Örebro.

Under jubileet uppmärksammade vi 60 år av engagemang för dövas rättigheter, kultur och gemenskap. Vi är mycket tacksamma för stödet från våra medlemmar samt våra sponsorer, vars bidrag var avgörande för att genomföra galan. Vi vill även tacka de fonder som stödde oss – ert förtroende gjorde skillnad.

Ett särskilt tack till: Tolkforall, Dramaski, Västanviks folkhögskola, Sveriges Dövas Riksförbund, Stockholms Dövas Förening, Örebro Dövas Ungdomsklubb, Dramaski och Gustafs Prins Carls Stiftelse.

Utan er hade detta inte varit möjligt. Tack för ert värdefulla stöd.

■ MÖTE MED ARBETSFÖRMEDLINGEN

Efter att ha skickat ut handbojor till Arbetsförmedlingen för unga döva och hörselskadade, fick vi i mars till ett möte. Vi bjöds in att träffa enhetschef Therese Lindström.

Vi lyfte flera viktiga frågor: att processen för lönebidrag och kodning av funktionsnedsättning tar för lång tid, vilket skapar stress och försvårar anställning. Vi påpekade också att stödet, som finns under studietiden, ofta försvinner vid inträdet på arbetsmarknaden.

Dessutom lyfte vi att krav som "tala flytande svenska" i jobbbannonser riskerar att utestänga döva och hörselskadade.

Vi menar att Arbetsförmedlingen behöver synliggöra dessa brister och föra dem vidare för förändring.

■ NYA REGLER INFÖR VALET

I mars presenterades, på Valmyndighetens forum, nya regler inför det kommande valet. Bland annat framkom att en röstmottagare alltid måste närvara när en väljare har personligt biträde, i syfte att stärka säkerheten. Samtidigt väcker detta frågor kring både integritet och tillgänglighet.

Det digitala röstkortet är en annan förändring, det kommer ske genom Kivra. Vilket ställer krav på lösningar som fungerar för alla och att alla får informationen.

Det är positivt att det finns möjlighet att rapportera problem och synpunkter, kring olika vallokaler och övrigt.

Inför valet hösten 2026 hoppas vi att fler unga kommer att rösta. Samtidigt finns en viss oro kring tillgängligheten. Dessa frågor kommer att diskuteras vidare på ungdomsklubbskonferensen i Örebro den 24–26 april 2026.

Den oprofessionella föräldern

Det var som vanligt en fartfylld dag med mina tre barn. En sådan där med en stressig kamp om att hinna med allt på morgonen. Frukost. På med kläder. Tänder ska borstas. Hår ska borstas. Se till att alla tre barnen kommer iväg till skolan där man ibland kraftigt ifrågasätter hur deras tidsuppfattning är.

Dagen fortsätter ungefär likadant. Se till att det finns någon form av middag på bordet. Skjutsa till aktiviteter åt olika håll. Plocka undan disk. Sortera tvätt. Till sist nattning. När lugnet väl infinner sig och soffan äntligen är min, scrollar jag igenom nyheterna för att se vad som hänt i världen.

Då dyker den upp – en forskningsrapport som slår fast att den familjekonstellation som leder till högst stressnivå hos föräldrar är... tre barn. Jag skrattar till, lite torrt. För där och då känns det inte som forskning. Det känns som empiri.

Att vara förälder är lite som att vara orienterare. Det finns fasta kontroller: spädbarnstiden, småbarnsåren, förskolan, skolan, tonåren. Problemet är bara att kartan och kompassen ändras hela tiden. Ibland undrar jag om jag springer åt rätt håll eller helt fel. Och som om det inte vore nog springer man ofta tillsammans med en partner som läser kartan på ett helt annat sätt.

Dessutom ska tre olika kartor och kompasser tolkas – samtidigt.

Jag märker ofta hur jag jämför mig själv som förälder med hur jag är i mitt yrkesliv. Jag som arbetar i skolans värld möter och hanterar dagligen barn som ofrivilligt placerats i grupp. Det uppstår konflikter. Gränser testas. Regler behöver tydliggöras. Precis som det ska vara. Det är en viktig del av deras utveckling.

Och visst kan man bli frustrerad - men man har ett professionellt filter. En roll. En tydlig arbetstid. Ett sammanhang där man har valt att vara i. Man är tränad, förberedd och där man faktiskt får kliva av efter dagens slut.

Föräldraskapet har inget sådant filter.

Jag försöker självklart möta mina barn med lugn och ett lösningsorienterat förhållningssätt. Men ibland brister det. Jag blir irriterad. Säger till för hårt. I efterhand tänker jag att det där var allt annat än professionellt hanterat. Skillnaden är bara att föräldraskap inte är ett yrke. Det finns ingen legitimation. Ingen utbildning som gör dig färdig. Du lär dig längs vägen – med kartor som ständigt ritas om.

Och till skillnad från jobbet kan du inte kliva ur. Du kan inte byta arbetsplats, ta tjänstledigt eller säga upp dig. Du är förälder dygnet runt. Utan paus. Utan garanterad återhämtning. Så kanske är det inte konstigt att filtret ibland faller bort. Att man inte gör en glädjedans när man kommer hem efter en lång arbetsdag och möts av ett kaos av jackor på hallgolvet.

Men där de starka känslorna av frustration finns, finns också de starkaste känslorna av kärlek. Förväntningarna i deras blickar när man skruvar ihop studsmattan på våren. Skrattet när de hoppar så andan nästan tar slut. Eller stunden när ett barn inte kan somna och kryper intill i soffan, bara för att tanka närhet, och långsamt somnar. Och nu, med erfarenheten av hur fort tiden faktiskt går, låter jag dem hålla min hand så länge de vill när vi är ute och går. För de säger inte till när det är sista gången.

Det är just det som är grejen med att vara förälder. Kontrasterna. Från att känna vansinne till eufori. Du springer, tappar bort dig, hittar nya vägar. Ibland fel, ibland helt rätt. Och kanske är det inte målet som är det viktiga, utan att kartan hela tiden ritas om just för att livet ska fortsätta kännas. Inte kontrollerbart – men levande.

Tobias Palmquist

LSS-insatser med fokus på kommunikation

Mo Gård har över 75 års samlad erfarenhet och specialiserad kompetens kring kommunikation, kombinerade funktionsnedsättningar och utmanande uttryckssätt. Vi är ett stiftelseägt idéburet kunskapsföretag som erbjuder individanpassade helhetslösningar inom boende, daglig verksamhet och anpassad gymnasieskola till personer med intellektuell funktionsnedsättning och/eller autism.

Vi finns på flera platser i landet och har just nu lediga platser att erbjuda. Välkommen att besöka vår hemsida eller ta kontakt med våra kunniga placeringsansvariga:

✓ placeringsansvarig@mogard.se ☎ 010-471 6700

mogard.se

MO GÅRD

Sommarkryss

DEN BLÖTA SAM- LINGEN	VISST VIRKE	HÄNG- DES PÅ STRECK	ORO	↓	IDAG	SKRIVA UT	ROV- FÅGEL	↓	HAN GICK TILL MILAN	LEDER IMPULS I KROPPEN
VILDKATT MED ÖRON- TOFSAR			KAN MAGEN STOR DANS						LAND I NORRA AFRIKA	
					ERÖV- RAR					
LOKALT MÖTE	ELDSTAD DEN GÅR UPP OCH NER				FROSTIG		NATUR- VÅSEN ÖNSKAR OGJORT			
										NAT- TADE
FISK OCH FLIT			BÅTEN LITEN FISK					STRÖM- MAR FRAM FYRA		
VINNA						BYTA KURS				
				DUM		TOPP				
				VILL FÅNGEN						
UPP- SATS		LÄR BOLL I BACKE						SVOR- DOM		
STÖTT UT LUFT VIA NÄSAN					TALA					@Bulls

Sudoku 1

	8		9			3	6	4
	6		8		5			
4	2			7		5		
				5		7	2	
	7	2		6	3			1
3		9		2				5
		7					5	
6		4			7	2		8
2			6	9		4		

Sudoku 2

			5			7	3	2
6		7				4	9	
	5		7	4				
		2		8	4	6	7	
	4				5	1		
3								
7					8	2	4	6
	2			5				
4		3						8

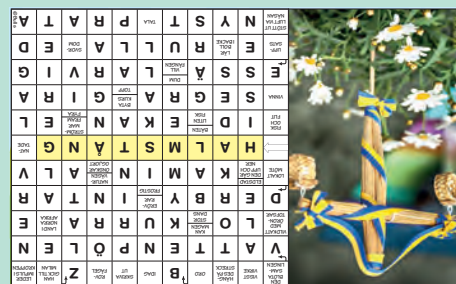
Vänd tidningen upp
och ner för rätta svar

Sudoku 1

7	8	3	4	1	6	9	8	5	2
8	1	7	2	1	7	3	6	9	4
9	5	6	4	2	7	1	3	8	1
5	9	8	2	7	6	1	3	8	4
4	6	1	8	3	9	7	4	5	1
3	2	7	6	5	1	9	8	4	7
6	8	9	7	3	1	2	4	5	8
4	2	1	3	6	8	4	5	1	7
2	3	9	4	1	6	1	2	7	8

Sudoku 2

8	5	6	7	1	2	3	9	4	1
7	3	9	8	4	5	6	7	2	8
9	2	4	8	3	6	5	1	7	3
3	8	5	2	6	9	1	7	4	8
6	9	1	2	5	7	3	8	4	6
3	4	7	8	4	9	1	6	5	2
1	9	8	3	7	4	6	5	2	1
5	6	2	1	8	3	7	4	5	9
2	3	6	9	5	4	8	1	7	3

www.stockholmstolkarna.se • info@stockholmstolkarna.se • 08-658 39 00

Stockholmstolkarna

Vi förmedlar professionella tolkar för döva, hörsel-skadade och personer med dövblindhet. Vi finns i Stockholm och arbetar främst i Stockholmsregionen men åtar oss uppdrag även i övriga Sverige och i andra länder.

ADAM
Kron

AMANDA
Forsman Östberg

ANETTE
Casselstål

ANNA
Josephsson

BLÄNDA
Olsson

CAMILLA
Wikström

CATHARINA
de Ron

CISILIA
Sturzenbecker

IDA
Gustafsson

ISABELLA
Lindvall

JENNI
Hestrell

JENNY
Stålborg

JESSICA
Dobson

JESSICA
Rosell

JOHANNA
Sandholm

JONAS
Seger

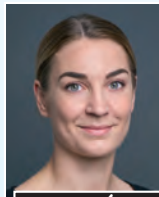
KATARINA
Mårtensson

LENA
Ekevid

LINNÉA
Davidsson

LINNÉA
Lindén

MALIN
Matsdotter

MIO
Parsmo

NIKLAS
Eriksson

PRISCILLA
Ferrera

SAGA
Mattsson

SANNA
Roos

SOFIA
Lindfors

Kvalitet

Kunskap

Service

Trygghet